

Vitalija Kazlauskienė
Vilniaus universitetas, Lietuva

DAIKTAVARDINIS JUNGINYS KAIP GRAMATINĖS KOMPETENCIJOS ELEMENTAS PRANCŪZŲ KALBOS BAIGIAMOJO EGZAMINO RAŠTO DARBUOSE

Santrauka. Pavienių žodžių dažniniai sąrašai informacijos apie mokinių leksinę-gramatinę kompetenciją pateikia nedaug dėl to, kad žodžiai kalboje nėra vartojami izoliuotai. Norint tirti mokinių gebėjimą juos jungti, prasmingiau yra analizuoti keliažodžius junginius. Tyrimui buvo pasirinktas daiktavardinis junginys kaip vienas iš pagrindinių sakinio elementų, jo analizė leidžia paaiškinti tam tikrus mokinių kalbos ypatumus. Remiantis empiriniais mokinių tekstyno, sudaryto iš baigiamojo prancūzų kaip užsienio kalbos egzamino rašto darbų, duomenimis, bandoma nustatyti vyraujančius struktūrinius daiktavardinių junginių tipus bei jų ypatumus ir įvertinti jų įtaką gramatinės kompetencijos formavimui. Duomenų tyrimas, kaip minėta, iš esmės yra nukreiptas į daiktavardinį junginį kaip lingvistinės kompetencijos formavimą, tačiau tekstynas suteikia galimybę tirti visus lingvistinius faktus (leksinius, morfosintaksinius). Besimokančiųjų prancūzų kalbos lietuvių tarpukalbė iki šiol mažai tyrinėta. Pirminė tekstyno analizė parodė, kad mokiniai vartoja gana daug panašių žodžių junginių. Jų pasikartojimą lemia mokinių kalbiniai gebėjimai, kurie dar nėra aukšto lygio. Siekdami kuo taisyklingiau rašyti, mokiniai savo sakinius dažnai pradeda vienodomis, gerai išmoktomis konstrukcijomis. Vis dėlto, net dažnai vartodami kai kurias frazes, mokiniai daro tam tikrų vartosenos klaidų. Nukrypimai nuo taisyklingos vartosenos aiškintini gimtosios kalbos ir anglų kalbos įtaka. Neryškus daiktavardinio junginio gramatinis apibrėžtumas lietuvių kalboje daro įtaką daiktavardinio junginio apibrėžtumui prancūzų kalboje, dažnai painiojami, praleidžiami specialūs rodikliai. Daiktavardinių junginių tyrimas atskleidžia bendrąsias leksinių-gramatinių konstrukcijų vartojimo tendencijas mokinių kalbos tekstynuose, apskritai daiktavardinių junginių tyrimas suteikia vertingų įžvalgų tolesnėms tyrimo kryptims.

Pagrindinės sąvokos: gramatinė kompetencija, daiktavardinis junginys, mokinių tekstynas.

Įvadas

Pavienių žodžių dažniniai sąrašai informacijos apie mokinių leksinę-gramatinę kompetenciją pateikia nedaug dėl to, kad žodžiai kalboje izoliuotai nevartojami. Kalbėdami, reikšdami savo mintis mes renkames ne pavienius žodžius, o daugiažodžius junginius. Net tuomet, kai junginiai neišplėtoti (kai yra tik pagrindinis dėmuo), yra potencialas toje vietoje išsirutulioti žodžių junginiui. Tokiu principu kalba leidžia kurti neriboto sudėtingumo pranešimus, kuriuose

žodžiai ir jų junginiai susiję hierarchinės priklausomybės ryšiais. Pasakymo struktūroje daiktavardinių vienetų sintaksinės funkcijos reiškiamos ne tik gramatinėmis formomis, bet ir forma, kurią įgyja tam tikros linijinės sekos pasakymo dinamikoje. Norint tirti sintagmatikos ir sintaksės sąveiką mokinių rašytinėje kalboje, prasmingiau yra analizuoti keliažodžius junginius.

Tyrimui pasirinktas daiktavardinis junginys kaip vienas iš pagrindinių sakinio elementų, jo analizė leidžia paaiškinti tam tikrus mokinių kalbos ypatumus. Remiantis empiriniais mokinių tekstyno, kuris sudarytas iš baigiamojo prancūzų kaip užsienio kalbos egzamino rašto darbų, duomenimis, bandoma nustatyti vyraujančius struktūrinius daiktavardinių junginių tipus bei jų ypatumus ir įvertinti jų įtaką gramatinės kompetencijos formavimui. Autentiška mokinių kalba, sukaupta elektroniniuose tekstynuose, yra vertinga empirinė medžiaga, rodanti kalbinę kompetenciją ir suteikianti žinių apie jos raidą. Pagal bendruosius tarptautinius LICLE²² projekto reikalavimus tekstynui pateikiamo rašinio apimtis turi siekti 500–1000 žodžių, o vienas žmogus gali pateikti ne daugiau kaip du rašinius. Tačiau prancūzų kalbos besimokančiųjų skaičius yra nedidelis ir kasmet mažėja, todėl tekstyno sudarymo kriterijai nustatyti, atsižvelgiant į šią situaciją.

Šiame darbe analizuojama iki šiol išsamiau netirta lietuvių gimtosios kalbos vartotojų rašytinė prancūzų kalba. Duomenys apdoroti rankiniu būdu, vėliau dokumentai buvo analizuojami *WordSmith Tools* programa. Lingvistinį anotavimą iš esmės sudaro morfosintaksinis žymėjimas, tai leidžia atlikti kiekybinę bei kokybinę analizę. Duomenų tyrimas, kaip minėta, iš esmės nukreiptas į daiktavardinį junginį kaip gramatinės kompetencijos formavimą, bet tekstynas suteikia galimybę tirti visus lingvistinius faktus (leksinius, morfosintaksinius).

²² Vilniaus universiteto Anglų filologijos katedroje kaupiamas anglų kalbos besimokančiųjų tekstyno (ICLE – International Corpus of Learner English) lietuviškasis potekstynis (LICLE).

Tyrimo **tiksmai**:

1. Nustatyti bendrąsias leksinių dėsningumą ir leksinių-gramatinių konstrukcijų vartojimo tendencijas mokinių kalbos tekstynuose.
2. Nustatyti sukaupuose tekstynuose vyraujančius struktūrinius daiktavardinių junginių tipus bei jų ypatumus ir įvertinti jų įtaką gramatinės kompetencijos formavimui.
3. Įvertinti pagrindinius mokinių patiriamus sunkumus bei kitų kalbų interferenciją, vartojant daiktavardinį junginį.

Šių tikslų siekiama, sprendžiant tokius tyrimo **uždavinius**:

1. Sukaupiti baigiamojo prancūzų kaip užsienio kalbos egzamino rašto darbų tekstyną.
2. Ištirti daiktavardinių junginių kokybinius (naudojant konkordansus), kiekybinius (naudojant dažnumo sąrašus) parametrus mokinių kalbos tekstynuose.
3. Išanalizuoti daiktavardinių junginių struktūrinius ypatumus tiriamuosiuose tekstynuose.

Tiriamieji – baigiamųjų klasių moksleiviai. Bendras tyrimo dalyvių skaičius yra 202. 2011 m. – 87 moksleiviai, 2012 m. – 67, 2013 m. – 48. Vidutinis tiriamųjų amžius – 18 metų (+(-) 1 metai), siekiamas lygis – B1 „Slenkstis“.

Tyrimo nagrinėjama tik viena baigiamojo egzamino dalis – samprotaujantieji rašiniai. Rašinių apimtis svyruoja nuo 55 iki 373 žodžių, vidutinis rašinio ilgis – 206 žodžiai. Šie darbai rankiniu būdu buvo suvesti į elektronines laikmenas, visas tekstyno dydis – 41 520 žodžių.

Tekstynas sudarytas iš egzamino metu rašytų darbų, rašytinė kalba suponuoja gilesnį apmąstymą, planuojamų veiksnių seką, o tai leidžia manyti, jog rašydami šiuos rašinius moksleiviai siekė produkuoti taisyklingą ir, kiek leido jų kompetencija, kokybišką rašytinę kalbą. Visi rašė ta pačia tema, nesinaudojo jokia pagalba. Vadinas, tyrime naudoti tekstynai gali būti laikomi autentiška mokinių kalba.

Gramatinė kompetencija

Sėkmingai mokytis kalbos galima tik gerai išmokus jos pagrindus. Kiekvienas besimokantysis visų pirma turi gerai įsisavinti tam tikrą kalbos minimumą. Kitaip sakant, reikia suformuoti gramatinio reiškinių atpažinimo, atkūrimo, sudarymo ir vartojimo įgūdžius (Rimkus, 1991, p. 5). Taigi, kad kalba pradėtų funkcionuoti, turi susiformuoti minimalūs kalbos vartojimo įgūdžiai, o viena iš pirmųjų užduočių yra gramatinės kompetencijos formavimas.

R. E. Katalynaitė (2005, p. 42) gramatinę kompetenciją aiškina kaip būtiną sąlygą teisingai suprasti tekstą ir neiškreipti jo prasmės. Bachmano teigimu (1990, p. 42), gramatinė kompetencija – tai sintaksės žinios, taisyklės, kaip žodžius jungti į sakinius. Metmenyse (2008, p. 146) gramatinė kompetencija apibrėžiama kaip kalbos gramatinių išteklių išmanymas ir gebėjimas jais naudotis. Formaliai kalbos gramatika gali būti suprantama kaip rinkinys tam tikrų principų, pagal kuriuos elementai jungiami į prasmingas tam tikru pavadinimu apibrėžiamas ir konkrečioms kategorijoms priskiriamas šnekos atkarpos (sakinius). Gramatinė kompetencija yra gebėjimas pagal tuos principus suprasti ir perteikti reikšmę, produkuojant ir atpažįstant taisyklingai sudarytas frazes bei sakinius. Šia prasme bet kurios kalbos gramatika yra nepaprastai sudėtinga ir jos negalima iki galo išsamiai aprašyti.

Pawley ir Syder'is (1983) iškėlė hipotezę, kad gimtakalbiai kalbos vartotojai nesiremia jokiais sintaksinių konstrukcijų generavimo taisyklėmis, o kalbėdami atkuria gatavas teksto atkarpas. Mūsų atmintyje saugomi visi daugiau ar mažiau sudėtingi sintagmų tipai, kad ir kokios rūšies ar apimties jie būtų, tą akimirka, kai ketiname juos vartoti, pasitelkiame asociacines grupes ir išsirenkame tinkamą sintagmą (Saussure, 2014, p. 166). Vilkienės teigimu, „gimtakalbis turi intuityvių gramatikos žinių, jis nesąmoningai nujaučia, kaip taisyklingai vartoti įvairias gramatines konstrukcijas“ (2009, p. 18). Kiekvienas kalbantysis ar rašantysis turi interiorizuotą savosios kalbos gramatiką, kurios jis sąmoningai nesuvokia, bet ji leidžia produkuoti ir interpretuoti pasakymus, spręsti apie jų taisyklingumą ar netaisyklingumą (Riegel, Pellet, Riuol, 1999,

p. 231). Anot Juknevičienės (2011, p. 30), Pawley ir Syderis (1983) buvo vieni iš pirmųjų autorių, parodžiusių, kad žodžių junginiai labiau negu gramatinės konstrukcijos lemia skirtumus tarp gimtakalbių ir negimtakalbių produkuojamos kalbos. Jie pastebėjo, kad kalbos vartotojų bandymai perkelti vieno pasakymo sintaksines taisykles kitam pasakymui dažnai būna nesėkmingi. Kalbos besimokantis asmuo dažnai bando pasakymo elementą pakeisti kitu pagal bendrąsias žodžių junginių struktūros ar transformacijų taisykles, o tai ne visada yra įmanoma (Pawley, Syder, 1983, p. 215). Taigi, kitakalbis bent jau tam tikru kalbos mokėjimo etapu negali taikyti gramatinių žinių tiesiog pasikliaudamas nuojauta (Vilkienė, 2009, p. 18). Tačiau ir gimtakalbiai gali daryti gramatikos klaidų. Vilkienė daro prielaidą, kad net ir gimtakalbio gramatinei kompetencijai susiformuoti labai svarbus taisyklingos kalbos pavyzdys (2007, p. 227).

Remiantis Metmenų lygių aprašymais (2008, p. 152), besimokantieji B1 lygio (būtent šio lygio yra siekiama pagal bendrąsias mokyklų programas) turi gebėti gana taisyklingai vartoti dažnai pasitaikančias sakinių konstrukcijas ir su nuspėjamomis situacijomis susijusius pasakymus, matyti, kad žodžių junginiai čia išskiriami kaip savarankiškas kompetencijos parametras. Taigi žodžių junginių, šiuo atveju daiktavardinio junginio, analizė leidžia paaiškinti tam tikrus mokinių kalbos ypatumus ir jos raidos aspektus.

Žodžių junginio samprata. Daiktavardinis junginys

Kalba leidžia kurti neriboto sudėtingumo pranešimus, kuriuose žodžiai ir jų junginiai susiję hierarchinės priklausomybės ryšiais. Savarankiškų žodžių formos, susijusios tiesioginiais sintaksiniais (prijungiamuoju arba dvipusės sąsajos) ryšiais, sudaro žodžių junginius, kurie įeina į sakinio sandarą ir funkcionuoja tik jame. Bendrą tokių junginių reikšmę sudaro atskirų į juos įeinančių žodžių (junginio dėmenų) leksinių reikšmių suma (Jakaitienė, 2010, p. 280). Taigi laisvuosius junginius galima išskaidyti ir sintaksiškai, ir semantiškai, o stabilieji junginiai yra pastovūs ir negali būti skaidomi. Stabiliųjų junginių skiriamasis požymis yra jų sustabarėjimas, dažnas tų pačių žodžių ėjimas kartu (Marcinkevičienė, 2001, p. 83). Gramatikose keliažodžiai junginiai

įvardijami kaip žodžių junginiai (DLKG, 2006, Labutis, 1998), žodžių grupės (Valeckienė, 1998), frazės (LG, 1997), konstrukcijos (Balkevičius, 1998). Apstabarėję vientisą, bet ne perkeltinę reikšmę turintys junginiai vadinami kolokacijomis, kurios skirtos „visais atžvilgiais labai įvairiems, dažnai kartu drauge vartojamiems keliažodžiams junginiams įvardyti“ (Marcinkevičienė 2001, p. 85). Lingvistiniuose darbuose kolokacijos apibrėžiamos labai įvairiai. Paprastai – kaip dažnai vartojami stabilūs junginiai, tačiau vieni tyrinėtojai labiau akcentuoja kontekstines ar statistines kolokacijų ypatybes, t. y. kolokacija laikomi du ar daugiau žodžių, dažnai vartojamų kartu; kitiems tyrinėtojams būdingesnis leksikografinis požiūris į kolokacijas. Tokie lingvistai pabrėžia, kad kolokacijos turi būti gramatiškai taisyklingos, jos negali būti vien tik statistinės (Marcinkevičienė, 2004, pp. 739–740).

Žodžių junginiai skiriami pagal pagrindinio dėmens klasę, pvz., daiktavardinis, būdvardinis,rieveiksminis, prielinksninis. Sudėtinė struktūra, kurios pagrindinis narys yra daiktavardis arba daiktavardį pakeičiantis įvardis, dažniausiai yra įvardijama kaip daiktavardinis junginys. Kai kurie mokslininkai išskiria daiktavardinės frazės terminą (Mikulskas, 2006, Roduner, 2006, Čižik-Prokaševa, 2006). Fraze su daiktavardžiu laikomas dažnai kartu vartojamų žodžių junginys, kuriame yra vienas ar daugiau daiktavardžių. Daiktavardinę frazę gali sudaryti tikriniai ir bendriniai daiktavardžiai, vienuose sakinio dalyse ar net ilgesnio teksto atkarpa (netgi keli sakiniai), kurie automatinio statistiniu būdu atpažįstami kaip kolokacija (Rimkutė, 2012, p. 2). Kiti mokslininkai daiktavardinio junginio ir daiktavardinės frazės terminus laiko sinonimiškais (Pakerys, 2014, p. 19) ir teigia, kad žodžių junginys, arba frazė, tai – žodžių struktūra, turinti pagrindinį dėmenį, prie kurio gali būti jungiamas priklausomasis dėmuo, tam tikru aspektu galintis papildyti pagrindinį dėmenį. Pagrindinis dėmuo junginyje užima dominuojančią poziciją ir dažnai gali eiti pats vienas. Holvoet'as išskiria tuos dalykus, aiškindamas, kad daiktavardinio junginio sąvoka yra laikoma grynai sintaksine, pabrėžiančia priklausomybės ryšius pačiame žodžių junginyje, o daiktavardinės frazės sąvoka labiau susijusi su daiktavardžio, kuris pats savaime yra deskripcija, įtraukimu į platesnę

semantinę-pragmatinę struktūrą, leidžiančią jam įvairiuose kontekstuose ir situacijose atlikti referentines funkcijas (Holvoet, 2006, p. 8). Šiame darbe bus analizuojamas daiktavardinis junginys. Kalbant apie daiktavardinį junginį, svarbu atsižvelgti į apibrėžtumo kategoriją, leksinį inventorių bei struktūrą, tačiau šio darbo tikslas ir ribos nulemia turinį, plačiau žvelgiama į vyraujančius struktūrinius daiktavardinių junginių tipus bei jų ypatumus mokinių kalboje.

Daugelio kaitomųjų žodžių formų gramatinė reikšmė yra santykinė: ji išryškėja per jų sintagminius ryšius su kitais žodžiais, t. y. galėjimą užimti tam tikrą poziciją sakinyje (tai linijiniai santykiai tarp kalbos vienetų tekste, šnekos sraute), taip pat per paradigminius ryšius (tai vertikalieji ryšiai tarp tos pačios rūšies kalbos vienetų kaip visumos, kaip tam tikros sistemos, kurie susidaro tarp vienas kitą šalinančių elementų, kai pasirenkamas vienas variantas iš kelių) su kitomis to paties žodžio formomis. Morfologinės žodžio formos gramatinė reikšmė gali būti (ir neretai yra) glaudžiai susipynusi su sintaksinių kategorijų reikšmėmis (Babickienė, Venckutė, 2013, p. 149).

Kad galėtume išskirti daiktavardinio junginio sudedamąsias dalis, reikėtų nustatyti šio junginio ribas.

Daiktavardinio junginio vientisumas

Daiktavardinio junginio, kaip sakinio hierarchinės struktūros sudedamosios dalies, referentinis vientisumas pasireiškia paties junginio gramatiniu, prozodiniu ir linijiniu integralumu. Gramatinį vientisumą galima pailiustruoti veiksnio ir tarinio derinimo pagrindu. Jei sudėtinis žodžių junginys (*Une mère et son fils*) ar daiktavardinis žodžių junginys su komitatyvu (*La mère avec son fils*) eina veiksniumi, derinimas tarp veiksnio ir tarinio yra reguliuojamas skirtingai. Šiuo atveju semantinis daugiskaitos požymis, kontroliuojantis veiksmažodžio daugiskaitą, priklauso tik nuo daiktavardinio junginio, o ne nuo vieno ar kito daiktavardžio atskirai (pvz., *Une mère et son fils viennent. La mère avec son fils viennent.*). Be to, sudėtiniai daiktavardiniai junginiai turi būti derinami, pavartojus daugiskaitą, o daiktavardiniai žodžių junginiai su komitatyvu gali būti derinami ir daugiskaita, ir vienaskaita, priklausomai nuo konteksto (pvz., *Une*

mère et son fils viennent. La mère avec son fils vient.). Moksleiviai tokiu atveju dažniausiai nesuklysta ir pasirenka tinkamą semantinę-gramatinę formą, atitinkančią lingvistinę situaciją. Tačiau klaidų pasitaiko:

<N> *la télé*, <N> *l'ordinateur*, <N> *le téléphone* **travaille**

Tokių klaidų skaičius nėra didelis. Norint išsiaiškinti, ar galima šias klaidas priskirti prie sudėtinio daiktavardinio junginio derinimo su veiksmažodžiu atvejo, reikėtų atlikti išsamesnį tyrimą. Daugiau derinimo klaidų pasitaiko tada, kai daiktavardinį junginį sudaro tik vienas daiktavardis (tai parodo, kad tinkamai nėra suformuoti asmenavimo įgūdžiai).

Je crois, que me <N> *les technologies* **est importants.**

<N> *Les personnes qui voudrais rester en bonne* <N> *forme ne* **peut pas boire** <N> *l'alcool.*

quand je vu <N> *les élèves qui n'apprendre pas* <N> *langues étrangères*

Daiktavardinio junginio vientisumas visuose lygiuose pasireiškia tuo, kad tam tikra visuma taisyklių valdo patį daiktavardinį junginį, o ne atskiras jo dalis. Daiktavardiniam junginiui taip pat gali būti taikomos išorinės taisyklės, kurios lemia šio junginio veikimą tarp kitų didesnių junginių. Išorinė yra ir žodžių, tiksliau žodžių junginių, tvarka. Daiktavardinio junginio vientisumą taip pat palaiko vidinė hierarchinė ir linijinė struktūra. Daiktavardinio junginio dėmenys išsidėsto kompaktiškai (t. y. tarp jų neįsiterpia joks kitas žodžių junginys ar jo dalis), prijungiamieji dėmenys jungiami pagal tam tikrą tvarką. Reikia pažymėti, kad vidinė daiktavardinio junginio struktūra ir dėmenų tvarka yra veikiamą išorinių taisyklių.

Daiktavardinio junginio sandara (empirinės analizės rezultatai)

Daiktavardinis junginys gali susidaryti iš vienos žodžio formos, tai būtų pagrindinis dėmuo, pvz., *knyga*, arba iš kelių sintaksiškai tarpusavyje sujungtų žodžių formų, pvz., *mégstamiausia mano sesers knyga*. Šie junginiai sakinyje gali atlikti veiksnio arba papildinio funkciją. Pagal savo sandarą (struktūrą)

žodžių junginiai gali būti vientisiniai ir sudėtiniai: vientisinius sudaro du savarankiški žodžiai (*puodelis kavos*), sudėtinius – daugiau kaip du savarankiški žodžiai (*vyras žila barzda*). Prancūzų kalboje determinantas (D) ir daiktavardis (N) yra du pagrindiniai daiktavardinio žodžių junginio (SN) dėmenys, jie sudaro šio junginio pagrindą. Daiktavardis gali būti tikrinis ir bendrinis.

SN = D+N (*des enfants (vaikai)*)

1 lentelė

Dažniausiai (20 iš 8 533) pavartotų SN = D+N tipo daiktavardinių junginių sąrašas

Eil. nr.	Daiktavardinis junginys SN = D+N	Kiek kartų pavartota tekstyne
1.	Mes connaissances	223
2.	L'avenir	196
3.	Mon avis	164
4.	Des avantages	123
5.	Les connaissances	110
6.	Les technologies	100
7.	Le monde	66
8.	La vie	65
9.	Par exemple	54
10.	Les gens	48
11.	Nos jours	47
12.	L'ordinateur	47
13.	L'école	42
14.	La langue	41
15.	Notre vie	39
16.	La maison	28
17.	Mes études	21
18.	La personne	19
19.	Chaque jour	19
20.	Le français	18

Reikia pabrėžti, kad determinantai yra ne tik morfema, išreiškianti daiktavardžio gramatinės kategorijas, bet ir papildomų reikšmės niuansų, temos ir remos jungimo, intertekstualumo raiškos priemonė tam tikrame pasakyme bei visame tekste. Determinantai yra pagrindinė referencijos koordinavimo priemonė (Spraukienė, 2008, p. 109), jų pasirinkimas priklauso nuo teksto pragmatinės reikšmės. Mokinių tekstyne pavartoti determinantai dažnai pasikartoja, aptikta tokių:

- Artikeliai (žymimieji (*le, la, les, l'*), nežymimieji (*un, une, des*) daliniai (*du, de la, des, de l'*));
- Savybiniai (*mon, ma, mes, etc.*), parodomieji (*ce, cette, ces, cet*), pažymimieji (*autre, chacun*), nežymimieji (*quelque, certain*), apibendrinamieji (*tout, toute*) įvardžiai;
- Kiekiniai (*deux*), kelintiniai (*premier*) skaitvardžiai;
- Kiekybėsrieveiksmiai (*beaucoup*).

Dažniausiai vartojami determinantai yra artikkeliai, kurie daugeliu atvejų yra suderinti. Tekstyne dominuoja žymimieji artikkeliai.

2 lentelė

Dažniausiai tekstyne vartojami determinantai

Eil. nr.	Determinantai	Kiek kartų pavartota tekstyne
1.	Les	2,771
2.	L'	1,404
3.	Le	1,457
4.	La	1,974
5.	Des	1,184
6.	Une	390
7.	Un	371

Žymimųjų artikelių dominavimas gali būti pačių užduočių koreliacija: mokinių prašoma išreikšti savo nuomonę apie vieną ar kitą dalyką, jie pasakoja savo patirtį, jau žinomus dalykus, tačiau savybinių įvardžių skaičius nėra toks didelis, kokio buvo galima šiuo atveju tikėtis.

3 lentelė

Dažniausiai tekstyne vartojami savybiniai įvardžiai

Eil. nr.	Savybiniai įvardžiai	Kiek kartų pavartota tekstyne
1.	Mon	237
2.	Ma	93
3.	Mes	319
4.	Notre (<i>nôtre</i>)	285 (9)
5.	Nos	192

Kalbant apie savo išgyvenimus, mokiniams tenka susidurti su daiktavardžio junginiui būdinga apibrėžtumo kategorija. Signalas, rodantis, kad objektas gali būti identifikuotas (iš ankstesnio pokalbio ar kitų žinių šaltinių), vadinamas apibrėžtuoju. Mokiniai turi tinkamai pavartoti referencijos nustatymo priemones, kurios yra skirtingai reiškiamos jų gimtojoje lietuvių kalboje ir prancūzų kalboje. Prancūzų kalboje apibrėžtumas žymimas specialiais rodikliais, dažniausiai – žymimaisiais artikeliais. Vienas iš apibrėžtumo tipų yra deiktinis apibrėžtumas, kurio kalbiniai rodikliai yra parodomieji įvardžiai. Parodomojo įvardžio funkcija iš esmės yra dvejopa – jis atlieka deiktinę funkciją, bet tuo pačiu metu žymi ir apibrėžtumą. Deiktiniu apibrėžtumu išskiriamas daiktavardis dažniausiai negauna papildomo apibrėžtumo žymėjimo. Tekstyne deiktinio apibrėžtumo kalbiniai rodikliai (parodomieji įvardžiai) taip pat, kaip ir savybiniai įvardžiai, nėra dažni.

4 lentelė

Dažniausiai tekstyne vartojami parodomieji įvardžiai

Eil. nr.	Savybiniai įvardžiai	Kiek kartų pavartota tekstyne
1.	Ce	189
2.	Cette	216
3.	Cet	22
4.	Ces	104
5.	Cettes	18

Lietuvių kalbos apibrėžtumo kategorijos gramatinė raiška nėra tokia reguliari kaip prancūzų kalboje. Tačiau, anot A. Holvoeto, mažų mažiausiai viena kaitybinė morfema – būdvardžio įvardžiutinė forma – yra susijusi su apibrėžtumu, be to, apibrėžtumas daugeliu atvejų gramatikoje pasireiškia netiesiogiai – per žodžių tvarką, linksnių vartojimą ir pan. (Holvoet, 2006, p. 11) Taigi lietuviams gana sunku perprasti prancūzų kalbos sugramatintą apibrėžtumo raišką. Tyrimui pasirinkti mokinių tekstiniai parodė, kad dažnai artikeliai yra painiojami arba visai praleidžiami, pavyzdžiui:

L'ordinateur et internet (48);

apprendre de français (11);

le besoin les technologies modernes (15);

Chaque jour internet (6);

ma l'avenir (6);

France, Canada (20);

la français (23).

Kaip besimokantieji prancūzų kalbos reiškia apibrėžtumą, bus analizuojama vėlesniuose tyrimuose.

Kaip jau minėta, daiktavardiniai junginiai taip pat gali būti sudėtiniai. Lietuvių kalboje priklausomasis narys, prijungtas derinimo, valdymo ar šliejimo ryšiais, gali būti reiškiamas daiktavardžiu (*tėvo batai, kaimyno sodas, susitikimas su svečiais*), būdvardžiu (*naujas kelias, ilga kelionė*), įvardžiu (*šitas medis, ta knyga, jų išvykimas*), skaitvardžiu (*penktas aukštas, septynios dienos*), dalyviu (*tekantis vanduo, nelaukta pabaiga*), bendratimi (*noras mokytis, įsipareigojimas dirbti*). Panaši situacija yra ir prancūzų kalboje – pagrindiniai dėmenys gali turėti priklausomųjų dėmenų:

SN = D +N+(Adj)+(SN)+(SP)+(proposition relative), kur SN yra daiktavardinis žodžių junginys, D – determinantas, N – daiktavardis, Adj – būdvardis, SP – prielinksninis žodžių junginys, proposition relative - santykinis sakiny. Visi šie priklausomieji dėmenys priklauso daiktavardiniam junginiui. Tai lengva pamatyti tuomet, kai visas junginys yra pakeičiamas įvardžiu, pvz., J'ai rencontré **mes amies** du club de judo. → Je **les** ai rencontrées. Įvardis *les* šiuo atveju reprezentuoja ne vieną daiktavardį *mes amies*, bet visą daiktavardinį junginį **mes amies du club de judo**, kur priklausomieji nariai reiškiami daiktavardžiais *du club de judo* ir prijungti valdymo ryšiais.

Tekstyre vyraujantys daiktavardinio junginio tipai

5 lentelė

Mokinių tekstyre vyraujantys struktūriniai tipai

Daiktavardinio junginio tipas	Keletas pavyzdžių	Kiekis	Pastabos
1. SN=D+Adj+N	a. En bonne forme	a. 417	a. Šis pasakymas

Daiktavardinio junginio tipas	Keletas pavyzdžių	Kiekis	Pastabos
Daiktavardinis žodžių junginys susidaro iš determinanto, būdvardžio ir daiktavardžio	b. Les nouvelles technologies	b. 17	yra paminėtas pačioje užduotyje: „Que devons-nous faire pour rester en bonne forme?“
2. SN=D+N+Adj Daiktavardinis žodžių junginys susidaro iš determinanto, daiktavardžio ir būdvardžio	a. Les technologies modernes b. La langue française c. Le téléphone portable d. le monde entier e. la vie quotidienne	a. 802 b. 76 c. 26 d. 9 e. 7	a. Šis pasakymas yra paminėtas pačioje užduotyje: „Les technologies modernes apportent-elles des avantages importants à tous?“
3. SN=D+N+SP Daiktavardinis žodžių junginys susidaro iš determinanto, daiktavardžio ir prielinksninio junginio	a. Mes connaissances de français b. Le mode de vie c. La langue de français d. Les connaissance de la langue e. L'apprentissage des langues f. Point de vue	a. 430 b. 46 c. 27 d. 23 e. 13 f. 11	a. Šis pasakymas yra paminėtas pačioje užduotyje: „Mes connaissances de français vont-elles me servir à l'avenir?“
4. SN= D+N+inf. Daiktavardinis žodžių junginys susidaro iš determinanto, daiktavardžio ir bendraties	Une raison de voyager	12	
5. SN=D+N+SN Daiktavardinis žodžių junginys susidaro iš determinanto, daiktavardžio ir daiktavardinio žodžių junginio	La tour Eiffel	6	
6. SN=D+N+ Prop. relative Daiktavardinis žodžių junginys susidaro iš determinanto, daiktavardžio ir santykinio sakinio	a. ...est une chose qui... b. les amis qui habitent l'étranger c. Beaucoup de gens qui...	a. 5 b. 5 c. 2	

Tekstyno analizė leido nustatyti vyraujančius daiktavardinio junginio tipus, iš lentelės galima matyti, kad didžiausią skaičių sudaro gana paprasti daiktavardiniai junginiai, formulė **SN=D+N+Adj** paplitusi labiausiai, antroje vietoje – posesyvumo kalbinė-semantinė kategorija **SN=D+N+SP**, kuri semantiniu požiūriu apima skirtingus posesyvinius (priklausomybės) santykius.

Nors žodžių tvarka tokiuose atributiniuose junginiuose, kuriuose pažyminys reiškiamas daiktavardžiu, lietuvių kalboje ir prancūzų kalboje yra nevienoda (pažyminys prieš pažymimajį žodį įprastas lietuvių kalboje (*mokytojo darbas*), prancūzų kalboje – atvirkščiai – jis yra po pažymimojo žodžio (*saison de repos*)), konstrukcijos klaidų nepasitaiko.

Tokių daiktavardinių junginių kaip **SN=D+N+inf.**, **SN=D+N+SN**, **SN=D+N+Prop. relative** aptikta labai mažai, tik 11,6 proc. Tačiau pasitaikė nemaža dalis (32 proc.) sujungiamųjų junginių, ypač nagrinėjant baigiamojo egzamino rašto dalį su užduotimis „Que devons-nous faire pour rester en bonne forme?“ ir „Les technologies modernes apportent-elles des avantages importants à tous?“ Pastebima užduočių pateikčių įtaka: mokiniai bando išskaidyti bendras sąvokas *les technologies modernes* ir *rester en bonne forme* į „potemes“, pradeda įvardinti viską, ką galima paslėpti po šiomis sąvokomis, taip parodo savo kalbos mokėjimą. Keletas pavyzdžių:

On peut faire de la natation, jouer de football, de volley-ball et au fur et à mesure nous pouvons avoir bonne forme.

...ils aiment faire du velo, aller aux cours de calanétique, marché au pieds ou faire du jogging au parc.

Ce sont: des salades, des fruits, des tomates etc.

...ma vie sans l'ordinateur, Internet, le téléphone portable..., etc.

Sudedamosios daiktavardinio junginio dalys

Sudedamosios daiktavardinio junginio dalys išsidėsto pagrindinio dėmens dešinėje ir kairėje, žodžių tvarka – apibrėžta.

Kairėje aptinkami apibrėžtumo rodikliai (kaip jau minėta, šiame tekстыne dažniausiai vartojamas žymimasis artikelis), kiekybiniai, kokybiniai požymiai, būdvardžiai, kurie dažniausiai turi skaičiaus, giminės požymių. Kokybiniai būdvardžiai, kaip ir visos būdvardžio gramatinės formos, rodo ypatybės priklausymą daiktui ir dermę su daiktavardžio formomis bei reikšmėmis. Būdvardis pažymi daiktavardžio giminę, kai daiktavardžio forma

giminės neskiria (*un bon poste, la première poste; prendre un bon tour, la plus haute tour*) arba kai vyriškosios lyties asmenis reiškia žodžiai su moteriškosios giminės galūnėmis (*être un bon père*). Šie pavyzdžiai rodo, kad derinimas yra ne paprastas galūnių sutapimas ar atitikimas, o derinamojo žodžio prasminis ryšys su savarankiškuoju žodžiu.

Dešinėje – vienas iš dažniausių priklausomųjų dėmenų, dažniau nei iš kairės, yra būdvardis, daugeliu atvejų – R1 pozicijoje. Kai daiktavardiniame junginyje figūruoja daugiau nei vienas būdvardis, tie dėmenys su pagrindiniu dėmeniu gali būti susieti sujungiamuoju (*parataksiniu*) ir prijungiamuoju (*hipotaksiniu*) ryšiu, pvz.: *un joli petit jardin (hipotaksinis ryšis); un point de vue simple, particulier (parataksinis ryšis)*. Linijinis išdėstymas parodo ryšį su daiktavardine leksema. Lietuvių kalboje įprasčiausia daiktavardinio junginio, kurio pagrindinį dėmenį – daiktavardį (N) – apibūdina būdvardis (Adj), tvarka yra AdjN (*linksmas žmogus*), nors atvirkščias variantas irgi įmanomas, tačiau jis skambėtų pabrėžtinai arba būtų suprantamas kaip sakinyš (*Žmogus linksmas = Žmogus yra linksmas*) (Pakerys, 2014, p. 32). Prancūzų kalboje vyrauja du modeliai (vieta priklauso nuo paties būdvardžio), tačiau NAdj dažnesnis, tai sukelia mokiniams tam tikrų sunkumų ir dažnai būdvardžio vieta būna netinkama.

Pagrindinio dėmens dešinėje taip pat išsidėsto santykiniai sakiniai, bendratis, prielinksninis junginys, posesyvinės konstrukcijos,rieveiksmiai, kurie plačiau apibūdina pagrindinį dėmenį.

Mokinių rašiniai yra samprotaujantieji, tad gana daug deskriptyvaus teksto, nestebina ir didelis daiktavardinių junginių su būdvardžiu skaičius, tačiau tekstyne dėmesį traukia didelis panašių žodžių junginių su vienodomis konstrukcijomis skaičius: mokiniai intensyviai išnaudoja užduočių pateiktis, pvz., daiktavardinis junginys *Les technologies modernes* (802) pavartotas daugiausiai, mažai kas jį modifikavo į *Les nouvelles technologies* (17). Anot Hunstono (2000, p. 153), iš užduoties pateikties nurašytas žodis įgyja specifinį kontekstą, kuris yra savaime įdomus kaip mokinių kalbos pavyzdys. Reikia pažymėti, kad mokiniai vartoja daug identiškos formos pasakymų. Keletas pavyzdžių:

Dažniausiai tekstyne vartojamos samplaikos

Dažniausiai vartojamos 3 žodžių samplaikos	Skaičius
A mon avis	130
Dans notre vie	74
De nos jours	47
Beaucoup de gens	40
Beaucoup de temps	29
En premier lieu	23
Dažniausiai vartojamos 4 žodžių samplaikos	Skaičius
Mes connaissances de français	163
Mode de vie sain	21
Etudes à l'université	12
Mon point de vue	11
Vie sans technologies modernes	9
Dažniausiai vartojamos 5 žodžių samplaikos	Skaičius
Des avantages importants à tous	220
L'avenir de nos jours	6
Mes études à l'école	6

De Cocko sakininės mokinių kalbos tyrime taip pat gauti panašūs rezultatai, jie aiškinami tuo, kad itin didelį samplaikų pasikartojimą lemia žemesnio lygio spontaniško kalbėjimo gebėjimai arba, tiksliau, jų stoka. Mokinių kalboje aptiktos pasikartojančios sekos tarsi užpildo komunikacinę pauzę (2004, pp. 230–231). Granger (1998b), Juknevičienė (2011) pastebėjo, kad mokiniai intensyviai išnaudoja tam tikras gatavas sakinio konstrukcijas, kurių vartoseną jiems nekelia sunkumų. Mokslininkai tai vadina lingvistiniais meškiukais, kurie tarsi padeda, tačiau anaiptol neprideda prie mokinių produkuojamos kalbos kokybės: pernelyg dažnai išnaudojamos tokios konstrukcijos, tyrėjų nuomone, sukuria leksiškai monotonišką ir skurdžią, nors gramatiškai ir taisyklingą kalbą. Juknevičienės teigimu (2011), streso sąlygomis, o būtent tokia yra egzamino situacija, parankios visos turimos priemonės ar išteklių, mokiniai, rašydami tekstą, nevengia kūrybiškai pasinaudoti turimais geros leksikos pavyzdžiais. Šią tendenciją iliustruoja ir prancūzų kalbos besimokančiųjų tekstynas.

Iš lentelės matyti, kad daiktavardinių junginių ilgis labai įvairus: nuo dvižodžių junginių iki frazių. Daugiausia yra trižodžių samplaikų (54,4 proc.), mažiau – keturžodžių (28 proc.) ir penkiažodžių (17,6 proc.). Šios trys

samplaikų grupės sudaro didžiąją visų junginių dalį – daugiau nei 85 proc. Kuo ilgesni žodžių junginiai, tuo jų yra mažiau. Pačių ilgiausių junginių pasitaikė vienetiniai atvejai. Pagrindinė daiktavardinių junginių pasiskirstymo pagal ilgį tendencija yra tokia pati, kaip ir dažniausių žodžių, t. y. kuo ilgesnis junginys, tuo jis retesnis.

Pagrindiniai sunkumai, kitų kalbų interferencija

Mokantis svetimšios kalbos, kyla lingvistinių sunkumų, kuriuos mokiniams tenka įveikti. Pachomova (2009, p. 3) mini tokius veiksnius kaip ankstesnės kalbos mokymosi patirtis, darbo metodai, gebėjimas pereiti nuo vienos kalbos sistemos prie kitos. Taip neišvengiama tiek kalbos mokėjimo įgūdžių perkėlimo, tiek interferencijos. Pažymėtina, kad, mokant dvi kalbas, lengviau nustatyti įsiminti padedančius ryšius ir gerinti įsiminimo techniką. Tačiau kalbinių elementų panašumai dažnai tampa interferencijos priežastimi. Rabadi (2010, p. 163) aiškina, kad gimtosios ir svetimšios kalbos kontaktas gali tiek palengvinti, tiek apsunkinti svetimšios kalbos mokymosi procesą ir skatinti tarpkalbinės ar lingvistinės interferencijos klaidų atsiradimą. Analizuojant prancūzų kalbos besimokančiųjų daiktavardinį junginį bei samplaikas, pastebėta netaisyklinga žodžių tvarka daiktavardiniame junginyje, kuri gali būti veikiamą gimtosios kalbos (lietuvių), anglų kalbos (pirmoji užsienio kalba) ir nepakankamų prancūzų kalbos žinių:

dans le sport club (5) – *dans le club de gym / de fitness*;

un foto aparat (10) – *un appareil photo*;

la pays langue (5) – *la langue du pays*.

Reikia pažymėti, kad tekstyne daiktavardinių junginių žodžių tvarkos taisyklių yra paisoma 98 proc. atvejų. Dažnai kalbinių elementų panašumai tampa semantinės interferencijos priežastimi:

Translateurs (12) vietoj *traducteur*;

Computer (12) – *ordinateur*;

Par example (90) – *par exemple*;

Dans le parlement (21) – *dans le parlement* (šiam pavyzdžiui galėjo turėti įtakos ir gimtosios lietuvių kalbos žodis „parlamentas“).

Cenz'o teigimu, „mokiniai skolinasi daugiau žodžių iš kalbų, tipologiškai artimesnių kalbai, kurios mokomasi“ (2003, p. 45). Pažymėtina, kad didelis bendro kamieno, tarptautinių, panašumų su anglų kalba turinčių žodžių skaičius gali ne tik trukdyti, bet ir palengvinti kalbinių dalykų įsiminimą, supratimą. Šie žodžiai papildo mokinių potencialų žodyną ir palengvina recepcijos mokymą.

Išanalizuoti tekstyno duomenys suteikia galimybę stebėti gimtosios lietuvių kalbos įtaką besimokantiesiems prancūzų kalbos, pvz.:

L'universitet (5) – *l'université*;

Travail fait avec les mains (6) – *travail fait à la main*;

Le radio (58) vietoj *la radio*;

Le télé (20) – *la télé*;

Le chose (6) – *la chose*;

Le reduction de (6) – *la reduction*;

Tout *les personnes* (8) – *toutes les personnes*.

Kalbant apie giminę, mokiniai dažniausiai klydo, prancūziškam žodžiui priskirdami lietuviško atitikmens giminę, taip pat derindami daiktavardį ir būdvardį:

La langue étranger (7) – *la langue étrangère*;

Les personnes inconnus (5) – *les personnes inconnues*;

La langue anglais (10) – *la langue anglais*.

Kai veiksnys yra vyriškosios giminės, o jo turimas objektas – moteriškosios, mokiniai dažnai pasiduoda anglų kalbos įtakai ir vartoja vyriškosios giminės savybinį determinantą, nors pagal prancūzų kalbos taisyklės moteriškosios giminės objektas reikalauja moteriškosios giminės determinanto:

Il parle de son voiture. – *Il parle de sa voiture.*

Apie anglų kalbos įtaką mokantis prancūzų kaip antrosios kalbos rašė Dubikalytė-Raugalienė (2002, p. 40). Ji išskyrė leksinę interferenciją pagal išorinį žodžių panašumą formos ir reikšmės požiūriu, pabrėžė teigiamą arba

neigiamą įtaką, kai iškreipiama prasmė ir kai reikia labiau susikaupti ar daugiau dėmesio skirti kontekstui.

Taigi kalbinių elementų panašumai dažnai tampa interferencijos priežastimi. Mokinių kalbos lygis nėra aukštas, pagal programą yra siekiama B1 lygio, tad remiamasi jau išmoktų kalbų patirtimi. Taip pat galima pastebėti, kad į rašytinę kalbą perkeliama sakytinei kalbai būdingų bruožų. Prancūzų kalboje, priešingai negu lietuvių kalboje, jaučiamas didelis skirtumas tarp to, kas parašyta (*français écrit*), ir to, kas sakoma (*français parlé*), t. y. vyrauja istorinė rašyba (*ortographe historique*) (Vitkauskienė, 2002, p. 65). Rašybos ir tarties neatitikimas prancūzų kalboje dažnai būna žodžių formų sudarymo (morfologijos) klaidų priežastis. Pastebimas dviejų krypčių judėjimas: formų supaprastinimas ir kompleksškumas, pasireiškiantis skyrybos nebuvimu, supanašėjimu, sustingimu. Keletas tokio tipo klaidų pavyzdžių iš analizuojamo teksto:

L'éducassion (5) – l'éducation;

L'Union européen (5) – L'Union Européenne;

Pour notre senté (6) – pour notre santé;

parceque (12) – parce que;

la vie sain (22) – la vie saine;

le tenis (5) – le tennis;

chac jour (5) – chaque jour.

Labai dažnai praleidžiami arba vartojami netaisyklingai diakritiniai ženklai:

le telephone – le téléphone;

la tele – la télé.

Šie duomenys patvirtina ir kitus mokinių kalbos tyrimus, rodančius, jog rašytinėje kalboje ryškūs sakininės kalbos požymiai (Granger, 2007–2, Juknevičienė, 2011). Tai yra dar vienas skirtumas tarp gimtakalbių ir negimtakalbių mokinių produkuojamos kalbos.

Lingvistiniai sunkumai, pastebėti tekstyne, parodo sudėtinę leksikos, sintaksės ir semantikos koreliaciją. Retai viena ar kita klaida lieka viename lygmenyje, dažniausiai ji turi įtakos (kartais netiesioginės) ir kitam lygmeniui.

Lietuvių, besimokančių prancūzų kalbos, tarpukalbė iki šiol mažai tyrinėta, pirminė tekstynų analizė leido padaryti tam tikras išvalgas apie kalbos klaidų, kurios būdingos B1.1 lygiui, dažnumą. BEKM nurodyta, kad B1.1 lygį („Slenkstį“) pasiekęs mokinys turi užtektinai kalbos žinių, kad galėtų susikalbėti kasdieniškose komunikacinėse situacijose. Pakankamas žodynas leidžia šiek tiek dvejojant ir perfrazuojant išsakyti savo mintis tokiomis temomis kaip pomėgiai, darbas, kelionės ir pan., tačiau žodyno ribotumas verčia kartotis, kartais sunku suformuluoti mintis (tai ir buvo pastebėta atliekant pirminę tekstyno analizę). Išsamesnė klaidų analizė gali padėti geriau suprasti svetimšios kalbos mokymo procesus bei pagerinti mokymą.

Išvados

Atlikta ir pristatyta daiktavardinio junginio analizė, remiantis mokinių tekstyno empiriniais duomenimis, yra tik pirminės išvalgos. Anototas tekstynas suteiks daugiau galimybių kiekybiškai ir kokybiškai toliau tirti įvairius mokinių kalbai būdingus lingvistinius faktus (leksinius, morfosintaksinius), tačiau jau šiame etape daiktavardinių junginių tyrimas atskleidžia tam tikrus mokinių kalbos ypatumus – bendrąsias leksinių dėsningumų ir leksinių-gramatinių konstrukcijų vartojimo tendencijas mokinių kalbos tekstynuose.

1. Visų pirma, neryškus daiktavardinio junginio gramatinis apibrėžtumas lietuvių kalboje daro įtaką daiktavardinio junginio apibrėžtumui prancūzų kalboje, dažnai painiojami, praleidžiami specialūs rodikliai.

2. Vyraujantys struktūriniai tipai yra vientisiniai daiktavardiniai žodžių junginiai, labiausiai paplitęs – **SN=D+N** (21 proc.), kur D dažniausiai yra žymimieji artikeliai, daugeliu atvejų – tinkamai suderinti. Antroje vietoje – **SN=D+N+Adj** (18 proc.), trečioje – daiktavardinis žodžių junginys, išreiškiantis posesyvumo kalbinę-semantinę kategoriją **SN=D+N+SP** (11 proc.). Šie tipai padeda mokiniams išsakyti asmeninį požiūrį raštu, parodyti, kaip jie išmano nurodytą temą, padeda pasirinkti tinkamus argumentus ir juos išreikšti riškiai ir taisyklingai, pagal mokinių lingvistinę kompetenciją. Žodžių junginiai sudaro

komunikacinį pranešimą, tad svarbu pamatyti, kokiais dėsniais remiasi mokiniai, siedami žodžių formas vieną su kita. Svarbu, kad, pakitus gramatinei reikšmei, gali pasikeisti pranešimo reikšmė.

3. Pastebėta, kad tekstyne trečdalį leksinių samplaikų sudaro užduočių pateikčių, arba teminė, leksika, šių konstrukcijų vartoseną nekelia mokiniams sunkumų, norėdami parodyti savo lingvistinę kompetenciją, mokiniai kūrybiškai pasinaudoja turimais leksikos pavyzdžiais.

4. Pirminė tekstyne analizė taip pat parodė, kad mokiniai vartoja apie trečdalį panašių žodžių junginių. Siekdami kuo taisyklingiau rašyti, mokiniai dažnai pradeda savo sakinius vienodomis, gerai išmoktomis konstrukcijomis.

5. Vis dėlto, net dažnai vartodami kai kurias frazes, mokiniai daro tam tikrų klaidų, pasitaiko, kad į rašytinę kalbą perkeliama sakytinei kalbai būdingų bruožų. Kai kurie nukrypimai nuo taisyklingos vartosenos aiškintini gimtosios bei anglų kalbos įtaka. Mokiniai skolinasi nemažai žodžių iš anglų kalbos, kuri tipologiškai yra artimesnė kalbai, kurios mokomasi, t. y. prancūzų kalbai. Dažniausiai pastebima semantinė interferencija.

Atlikta bendra daiktavardinio junginio analizė parodė, kokios daiktavardinio junginio tendencijos vyrauja, o tai leidžia kurti efektyvesnę gramatinės kompetencijos mokymo praktiką. Analizė atskleidė bendrąsias leksinių-gramatinių konstrukcijų vartojimo tendencijas, parodė, kokie elementai dažniausiai sudaro daiktavardinį žodžių junginį, kokia struktūra vyrauja mokinių tekstyne, sudarytame iš baigiamojo prancūzų kaip užsienio kalbos egzamino rašto darbų. Tyrimas suteikia vertingų įžvalgų tolesnėms analizės kryptims.

Literatūra

Babickienė, Z., & Venckutė, R. (2013). Kalbos mokslo pagrindai. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas.

Bachman, L. F. (1990). Fundamental considerations in language testing. Oxford: Oxford University Press.

Balkevičius, J. (1998). Lietuvių kalbos predikacinių konstrukcijų sintaksė. Vilnius.

- BEKM. (2008). Bendrieji Europos kalbų mokymosi, mokymo ir vertinimo metmenys. Vilnius: Firidas.
- Cenz, J. (2003). Facteurs déterminant l'acquisition d'une L3: âge, développement cognitif et milieu. *Acquisition et Interaction en Langue Étrangère, AILE* 18, pp. 37–51.
- De Cock, S. (2004). Preferred sequences of words in NS and NNS speech. *BELL – Belgian journal of English language and literature* (2), pp. 225–246.
- DLKG - Dabartinė lietuvių kalbos gramatika. (2006). Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas.
- Dubikalytė-Raugalienė, L. (2002). Anglų kalbos interferencija mokantis prancūzų kalbos. *Filologija*, Nr. 10.
- Granger, S. (1998b). Prefabricated patterns in advanced EFL writing: collocations and formulae. A. P. Cowie (ed.) *Phraseology. Theory, Analysis, And Applications*. Oxford: Clarendon, pp. 145–160.
- Granger, S. (2007-2). Corpus d'apprenants, annotation d'erreurs et ALAO: une synergie prometteuse. *Cah: Lexicol*: 91; pp. 115–130. Prieiga per internetą: http://fipf.org/sites/fipf.org/files/09037124_117-142.pdf.
- Holvoet, A. (2006). Daiktavardinio junginio tyrimai. Lietuvių kalbos gramatikos darbai 4. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas.
- Hunston, S., & Francis, G. (2000). *Pattern Grammar. A Corpus-driven approach to the lexical grammar of English*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.
- Jakaitienė, E. (2010). *Leksikologija*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
- Juknevičienė, R. (2011). *Leksinės samplaikos svetimkalbių ir gimtakalbių vartotojų rašytinėje anglų kalboje*. Vilnius: Daktaro disertacija, Humanitariniai mokslai, filologija (04 H). Prieiga per internetą: http://vddb.laba.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:E.02~2011~D_20110307_144720-85698/DS.005.0.01.ETD.
- Katalynaitė, R. E. (2005). Apie gramatinių žinių įtaką ugdant tekstinę kompetenciją. *Filologija*, VGTU.

- Labutis, V. (1998). Lietuvių kalbos sintaksė. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
- LG - Lithuanian Grammar (1997). Vytautas Ambrazas, red. Vilnius: baltos lankos.
- Marcinkevičienė, R. (2001). Tradicinė frazeologija ir kiti stabilūs žodžių junginiai. *Lituanistica* 4 (48), p. 81–98.
- Marcinkevičienė, R. (2004). Dictionary of Lithuanian Phrases. In Geoffrey Williams and Sandra Vessier (eds.), *Proceedings of the Eleventh EURALEX International Congress*, pp. 739–748.
- Mikulskas, R. (2006). Apibrėžiamųjų būdvardžių aprašo perspektyva. Lietuvių kalbos gramatikos darbai 4. Daiktavardinio junginio tyrimai. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas.
- Pachomova, L. J. (2009). Пахомова Л.Е. Изучение второго иностранного языка как средство формирования коммуникативной компетенции. ГОУ ВПО СГМУ.
- Pakerys, J. (2014). Kalbos konstruktorius. Įvadinės paskaitos. Vilniaus universiteto baltistikos katedros studijų knyga 2. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla. Prieiga per internetą:
file:///C:/Documents%20and%20Settings/Privat/My%20Documents/Downloads/Pakerys_-_Kalbos_konstruktorius%20(5).pdf.
- Pawley, A., & Syder, F. H. (1983). Two puzzles for linguistic theory: nativelike selection and nativelike fluency. J. C. Richards & R. W. Schmidt (eds). *Language and Communication*. Harlow/London: Longman, pp. 191–226.
- Rabadi, N., & Odeh, Q. (2010). L'analyse des erreurs en FLE chez des apprenants jordaniens et bahreïniens. *Jordan Journal of Modern Languages and Literature* Vol. 2 no. 2, pp. 163-177.
- Riegel, M., & Pellat, J. C., & Rioul, R. (1999). *Grammaire méthodique du français*. Paris: PUF, 646.
- Rimkus, Č. (1991). Kaip mokytis anglų kalbos. Kaunas, Šviesa.
- Rimkutė, E. (2012). Lietuvių kalbos daiktavardinių frazių žodynas: sandara ir paskirtis. Vytauto Didžiojo universitetas.

- Roduner, M., & Čižik-Prokaševa, V. (2006). Skaičiaus kategorija. Lietuvių kalbos gramatikos darbai 4. Daiktavardinio junginio tyrimai. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas.
- Saussure, F. (2014). Bendrosios kalbotyros kursas. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
- Spraunienė, B. (2008). Paprastųjų ir įvardžiuotinių būdvardžių opozicija lietuvių kalboje kaip apibrėžtumo sistema. Vilniaus universitetas: Acta Linguistica Lithuanica LIX (2008), p. 109–139.
- Valeckienė, A. (1998). Funkcinė lietuvių kalbos gramatika. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas.
- Vilkienė, L. (2007). Kelios mintys apie gimtakalbių ir negimtakalbių rašymo gebėjimų kokybę. Kalbų mokymas ir mokymasis daugiakultūroje ir daugiakalbėje Europoje. Mokslinių straipsnių rinkinys. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, p. 226–235.
- Vilkienė, L. (2009). Kalba kalbą atveda. Lietuvių kalbos kaip svetimšios mokymas. Keletas metodikos klausimų. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, p. 6–30.
- Vitkauskienė, V. (2002). Prancūzų rašybos ypatumai. Vilnius: Žmogus ir žodis. Prieiga per internetą:
<http://www.biblioteka.vpu.lt/zmogusirzodis/PDF/svetimosioskalbos/2002/vitkausk64-68.pdf>.

Vitalija Kazlauskienė

Vilniaus University, Lithuania; vitalija.kazlauskiene@yahoo.com

NOUN PHRASE AS GRAMMATICAL COMPETENCE ELEMENT OF THE FRENCH LANGUAGE FINAL WRITTEN EXAMINATION

Summary. The individual words frequency lists provide little information about learners' lexical and grammatical competence, because words are not used isolated in speech. In order to investigate the learner's ability to combine them, it is more meaningful to analyse several word groups. A noun phrase as one of the key elements of the sentence was selected for the study; its analysis enables us to explain certain peculiarities of the learner's language. Based on empirical learner corpus data, which consists of the French as foreign language final written exam papers, it is attempted to determine the prevailing structural types of noun phrases and their characteristics and assess their effect on the grammatical competence acquisition. The analysis of data, as mentioned, is directed

essentially to the noun phrase as linguistic competence acquisition, but the corpus provides an opportunity to investigate all linguistic facts (lexical, morphosyntactic). Research into the *interlanguage of Lithuanian* learners learning French is rather scarce. The initial corpus analysis showed that learners use a lot of similar word groups. Their repetition is determined by not high level of learners' language skills. In order to write as correctly as possible, students often begin their sentences with identical, well-learned structures. However, even using some of the phrases often learners make certain usage errors. Standard deviations are explained as the native language and the English language influence. Indistinct grammatical certainty of noun phrases in the Lithuanian language affects the certainty of noun phrases in French; they are often confused, specific indicators are omitted. The study of noun phrases reveals the mainstream trends of lexical and grammatical constructions usage in the learner corpus; on the whole the study of noun phrases provides valuable insights for further research.

Keywords: grammatical competence, noun phrase, the learner corpus.